

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
А. В. Пантелеймонов
2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ПРАКТИКУМ З ПРОБЛЕМ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

рівень вищої освіти: магістр

галузь знань: 10 – Природничі науки

спеціальність 106. Географія

освітня програма: Економічна та соціальна географія

спеціалізація:

вид дисципліни: за вибором

факультет геології, географії, рекреації і туризму

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

« 28 » серпня 2019 року, протокол № 11

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гусєва Н. В., к. геогр. н., доц., доц. кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 8

Завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

(підпис)

Нємець Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від « 28 » серпня 2019 року № 1

Голова методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)

Жемеров О. О.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Практикум з проблем регіонального розвитку» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки магістрів «Економічна та соціальна географія» за спеціальністю 106 Географія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є опанування знаннями та навичками, необхідними для суспільно-географічного дослідження економічних, соціально-демографічних, екологічних та комплексних проблем регіонального розвитку України.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є

- 1) розкрити сутність поняття регіональний розвиток, підходи і концепції до його розуміння;
- 2) розкрити сутність поняття «проблемний регіон», характерні риси та класифікацію проблемних регіонів;
- 3) розглянути класифікацію проблем регіонального розвитку;
- 4) ознайомитися із досвідом аналізу та дослідження регіональних економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем у світі;
- 5) розкрити специфіку проблем регіонального розвитку в Україні;
- 6) розглянути сучасний стан, проблеми та перспективи регіональної політики України як інструменту вирішення проблем регіонального розвитку держави;
- 7) виконати науково-дослідницький проект з проблем регіонального розвитку України.

1.3. **Кількість кредитів**, що згідно навчального плану виділено на вивчення навчальної дисципліни «Практикум з проблем регіонального розвитку», складає 4,0 кредитів.

1.4. **Загальна кількість годин**, що згідно навчального плану виділено на вивчення навчальної дисципліни «Практикум з проблем регіонального розвитку», складає 120 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Дисципліна за вибором студента (дисципліна професійної підготовки)	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-й, 2-й
Лекції	
–	–
Практичні, семінарські заняття	
36 год.	12 год.
Лабораторні заняття	
–	–
Самостійна робота	
84 год.	108 год.
Індивідуальні завдання	
–	–

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання**:

- 1) в результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен знати**:

- сутність, специфіку та класифікацію проблем регіонального розвитку;
 - досвід аналізу та дослідження економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем регіонального розвитку в світі;
 - особливості прояву проблем регіонального розвитку в Україні;
 - механізм управління регіональним розвитком в Україні;
- 2) в результаті вивчення навчальної дисципліни студент **повинен вміти:**
- оцінювати гостроту прояву проблем регіонального розвитку в Україні;
 - передбачати наслідки прояву проблем регіонального розвитку;
 - застосовувати методи аналізу регіональних проблем;
 - виділяти регіони за особливостями поєднання різних проблем економічного, соціально-демографічного та екологічного розвитку;
 - виконувати науково-дослідницькі проекти з проблем регіонального розвитку.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Проблеми регіонального розвитку: сутність, класифікація, підходи до дослідження та концепції.

Тема 1. Регіон як об'єкт дослідження суспільної географії

Одиниці соціально-економічного простору за Е. Б. Алаєвим – ареал, зона, район (регіон), а також полігон, осередок, місце, анклав, екслав. Регіон: сутність поняття, співвідношення понять «ареал», «зона», «район», «регіон». Підходи до визначення поняття «регіон»: територіальний (географічний), економічний, соціально-економічний, адміністративний (державно-правовий), організаційно-управлінський, політичний, історико-культурний, природно-ресурсний, гео- або зовнішньополітичний, зовнішньоекономічний, системний, комплексний, інтегральний, змішаний. Вітчизняне та європейське розуміння поняття «регіон». Парадигми регіону: регіон як квазідержавна, регіон як квазікорпорація, регіон як ринок, регіон як соціум. Класифікація і типологія регіонів. Класифікація і типологія регіонів у зарубіжних країнах: типи регіонів в індустріально розвинених країнах Європи, класифікація Марінеїлі-Рішиєрі (Marineili-Ricchieri), класифікація Тоши (Toschi), класифікація Вітлєсі (Whittlesey), класифікація Хагетта (Haggett), класифікація Фремона (Fremont), класифікація Лі Донні (Li Dormi), класифікація Мейєра (Meuer) та ін. Класифікація регіонів в Україні за різними критеріями – за часом освоєння, за відношенням до столиці, за положенням адміністративного центра, за демографічною ситуацією, за рівнем урбанізації, за міграційною привабливістю, за особливостями трудових ресурсів, за особливостями географічного положення, за галузями спеціалізації, за природно-ресурсним потенціалом, за ВВП, за рівнем і темпами економічного розвитку, за сальдо надходжень до держбюджету та з держбюджету за регіонами України, за особливостями розселення населення, за соціальною структурою тощо. Типологія регіонів України – за індексом людського розвитку, за основними проблемами розвитку, типологізація регіонів України згідно Інституту громадянського суспільства, типологізація регіонів України згідно проекту Програми Європейського Союзу та інші.

Тема 2. Проблемні регіони

Проблемні регіони. Програмні регіони. Типи проблемних регіонів: слаборозвинені (відсталі) регіони, депресивні регіони, зони екологічного лиха, території з екстремальними природними умовами тощо. Слаборозвинені (відсталі) регіони. Характерні риси відсталих регіонів. Слаборозвинені (відсталі) регіони України. Депресивні регіони. Визначення поняття і ознаки депресивних територій (як у відсталих регіонів та відмінні від відсталих регіонів ознаки). Класифікація і типологія депресивних регіонів за різними авторами і підходами – згідно Закону «Про стимулювання розвитку регіонів», за В. С. Коломійчуком, згідно Інституту реформ, за Я. В. Шевчуком тощо. Депресивні регіони України. Заходи щодо стимулювання розвитку депресивних територій. Старопромислові регіони: визначення поняття, синоніми в інших країнах світу, приклади старопромислових регіонів світу. Характерні риси старопромислових регіонів (типові, соціально-економічні і соціальні риси, планувальні та конструкційні особливості старопромислових регіонів у порівнянні з новими промисловими регіонами). Причини занепаду старопромислових регіонів. Класифікація старопромислових регіонів (за критерієм спеціалізації, історична класифікація). Старопромислові регіони України, їх класифікація (за результатами дослідження групи компаній Stas Marketing). Монофункціональні міста: визначення поняття, ознаки. Монофункціональні міста України, їх класифікація (за результатами дослідження групи компаній Stas Marketing). Стратегічні альтернативи розвитку старопромислових регіонів: адаптація до зовнішнього середовища, інноваційна активність, дотування і субсидування, розселення, орієнтація на сферу послуг. Аграрно-промислові регіони як вид депресивних регіонів. Старі добувні регіони як вид депресивних регіонів.

Тема 3. Регіональний розвиток як об'єкт дослідження суспільної географії

Розвиток, економічний розвиток, соціально-економічний розвиток, регіональний розвиток, стійкий розвиток: визначення і співвідношення понять. Моделі регіонального розвитку: еколого-економічна, інноваційно-інвестиційна, інноваційна, кластерна, мобілізаційно-інноваційна, сталого розвитку. Пріоритетні напрями економічного реформування моделей регіонального розвитку (на прикладі України). Теорії та концепції регіонального розвитку. Неокласичні теорії регіонального розвитку. Теорії і концепції кумулятивного зростання: теорія «полюсів росту» і «центрів розвитку», теорія «осей розвитку», модель «вулкана», теорія «центр-периферія», теорія дифузії нововведень (інновацій). Теорії і концепції зростання за рахунок конкурентних переваг регіону: концепція регіональних конкурентних переваг, концепції кластерного розвитку, концепція регіональних інноваційних систем, теорія стимулювання (підвищення) регіональної конкурентоспроможності. Сучасні теорії і концепції регіонального розвитку: концепції сталого розвитку, теорії саморозвитку регіонів (ендогенного розвитку), концепція знанневої економіки, теорія «інформаційного суспільств», теорії соціального капіталу території, теорія «нового регіоналізму», концепція «соціально орієнтованої економіки», людського розвитку, концепції сприйняття (перцепції) простору, регіонів, міст, місцевостей, концепції моноцентричного і поліцентричного розвитку регіонів, концепція «розумової спеціалізації» регіону (Smart-спеціалізації) регіонів. Декларація тисячоліття. Цілі розвитку тисячоліття. Цілі розвитку тисячоліття, адаптовані для України.

Тема 4. Теоретико-методологічні основи регіональної політики (сутність, мета і завдання, принципи, її суб'єкти, об'єкти, носії, механізми, види, форми, моделі)

Сутність поняття «регіональна політика». Співвідношення понять «регіональна політика» і «державна політика», «регіональна політика» і «політика регіонів».

Рівні, на яких проводиться регіональна політика (глобальний, державний, регіональний, локальний, а також міждержавний (міжнаціональний), міжрегіональний і міжмуніципальний).

Головна мета та основні завдання регіональної політики.

Провідні принципи регіональної політики: принцип повсюдності місцевого самоврядування; принцип єдності дій і розподілу повноважень між владними структурами; принцип несуперечності; принцип пріоритетності; принцип ефективності; принцип компромісів. Принцип субсидіарності як один з найголовніших принципів регіональної політики.

Етапи регіональної політики в ХХ ст.:

- невідкладна допомога кризовим регіонам (1920-1940 рр.);
- міжрегіональний перерозподіл економічного росту з орієнтацією на збалансований регіональний розвиток з утворенням «полюсів росту» (1950-1970 рр.);
- реструктуризація регіонів з орієнтацією на максимальне використання внутрішнього потенціалу кожного регіону, підтримку малого і середнього бізнесу (кінець 80-х рр.);
- регіональний саморозвиток на базі врахування інтересів регіонів та покладання відповідальності за їх розвиток на місцеву владу.

Організаційно-управлінські моделі регіональної політики: відносної автономності, агентська, комбінована (взаємодіюча).

Об'єкти регіональної політики. Регіони як об'єкт регіональної політики. Суб'єкти регіональної політики. Органи державного управління різних ієрархічних рівнів та органи місцевого самоврядування як суб'єкти регіональної політики.

Механізми регіональної політики. Найважливіші засоби (інструменти) впливу на регіональну політику: система заборон і обмежень, податкові пільги, штрафні санкції, державне інвестування шляхом прямих урядових інвестицій та ін.

Види регіональної політики: 1) за цільовою спрямованістю: економічна, демографічна, соціальна, екістична, екологічна, науково-технічна; 2) за цілями застосування: політика вирівнювання рівнів розвитку регіонів з будь-якого макроекономічного показника,

максимальне використання місцевих ресурсів, енергозбереження тощо); 3) за механізмом: автоматична, тобто розподіл матеріально-технічних і фінансових ресурсів за певною (загальною для всіх регіонів) формулою; проблемна – за спеціальними програмами, цільова – за конкретними регіонами; 4) за коштами: фінансова (допомога, пільги, штрафи тощо), адміністративна (дозволи і заборони), інфраструктурна (спорудження доріг, ЛЕП і т.д.); 5) за адресатом: регіональні влади, фірми й організації, окремі громадяни і т. д.; 6) за особливостями і характером дії механізму та інструментів регіональної політики: стимулююча, компенсаційна, адаптуюча, протидіюча.

Тема 5. Проблеми регіонального розвитку: сутність, класифікація

Поняття про проблеми регіонального розвитку. Класифікація проблем регіонального розвитку. Класифікаційні ознаки. Галузеві проблеми регіонального розвитку: економічні, соціально-демографічні, екологічні. Комплексні проблеми регіонального розвитку.

Світовий досвід дослідження проблем регіонального розвитку. Досвід аналізу регіональних проблем в Україні. Економічні, соціально-демографічні та екологічні проблеми регіонального розвитку в Україні.

РОЗДІЛ 2

Проблеми регіонального розвитку в Україні

Тема 6. Демографічні проблеми регіонального розвитку України

Поняття про демографічні проблеми регіонального розвитку. Специфіка демографічних процесів в Україні: низька народжуваність («виродження» нації), висока смертність («вимирання» нації), від'ємний природний приріст, висока дитяча смертність, низький показник фертильності, майже найнижча в Європі очікуванана тривалість життя при народженні, деформація статевовікової структури населення, низька шлюбність, висока розлучуваність тощо). Регіональні особливості демографічних процесів в Україні. Проблеми депопуляції і старіння населення в регіонах України.

Специфіка міграційного руху населення України. Міграційна привабливість регіонів України в міждержавних і регіональних міграціях. Регіони-донори і регіони-реципієнти. Міграції між сільською місцевістю та містами. Наслідки міграцій.

Регіональна демографічна політика в Україні: сутність, напрями, інструменти – економічні (оплачувані відпустки; різні допомоги при народженні дитини; позички, кредити, податкові та житлові пільги; переваги для багатодітних сімей тощо), адміністративно-правові (законодавчі акти, що регулюють вік вступу до шлюбу, розлучуваність, ставлення до абортів і контрацепції, майновий стан матері і дітей при розпаді шлюбу, режим праці працюючих жінок тоо); виховні, пропагандистські (формування громадської думки, норм і стандартів демографічної поведінки; визначення відношення до релігійних норм, традицій і звичаїв; політика планування сім'ї; статева освіта молоді тощо).

Тема 7. Соціальні проблеми регіонального розвитку України

Поняття про соціальні проблеми регіонального розвитку. Соціальні проблеми регіонального розвитку України: гендерна нерівність; низький рівень та умови життя населення, бідність; етнічні та релігійні конфлікти; соціальні хвороби (наркоманія та алкоголізм, ВІЛ-інфекція та СНІД, туберкульоз, суїцидність тощо); професійна захворюваність, професійний травматизм і професійна смертність; трудові конфлікти; злочинність; безробіття; мігранти, біженці і переселенці; корупція; недоступність та низька якість медичного обслуговування; проблеми освіти і науки; сирітство; дитяча безпритульність тощо. Проблеми нерівномірності соціального розвитку регіонів України. Соціальна поляризація простору. Полюси соціального розвитку та периферія. Рівні соціального розвитку регіонів України. Методики їх визначення. Соціальна безпека. Індикатори соціальної безпеки України (індикатори-стимулятори, індикатори-дестимулятори). Рівні соціальної безпеки регіонів

України (оптимальний, задовільний, незадовільний, небезпечний, критичний, мінімальний або абсолютно-небезпечний).

Регіональна соціальна політика в Україні: сутність, мета і завдання, принципи і пріоритети, основні концептуальні напрями формування і реалізації, механізми реалізації соціальної політики.

Тема 8. Економічні проблеми регіонального розвитку України

Поняття про економічні проблеми регіонального розвитку. Проблеми нерівномірності економічного розвитку регіонів України. Проблема гіперконцентрації галузей господарства в індустріальних та високоурбанізованих районах Донбасу, Придніпров'я та окремих господарських агломераціях.

Регіональні проблеми банківсько-фінансового сектору економіки.

Регіональні проблеми інвестиційної діяльності в Україні. *Інвестиції:* сутність, значення, класифікація. Інвестиційна привабливість та імідж регіону, інвестиційний клімат: визначення і співвідношення понять. Об'єктивні й суб'єктивні фактори інвестиційної привабливості регіонів. Інвестиційний клімат, його фактори та складові (інвестиційний потенціал, інвестиційний ризик та інвестиційне законодавство). *Інвестиційна діяльність в Україні:* аналіз статистичних даних з капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій в Україні (обсяги інвестицій, їх динаміка за роки незалежності, структура за видами економічної діяльності, інвестиційна привабливість регіонів України).

Регіональні проблеми інноваційної діяльності в Україні. *Інновації:* сутність поняття, значення, класифікація. *Інноваційна діяльність в Україні:* аналіз статистичних даних з інноваційної діяльності за регіонами України (аналіз показників питомої ваги промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, в загальній їх кількості; витрат на здійснення інноваційної діяльності; питомої ваги інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції тощо).

Регіональні проблеми модернізації господарського потенціалу. Регіональні проблеми розвитку малого підприємництва. Проблеми формування та мобільності креативного класу в Україні.

Економічна поляризація простору. Полюси економічного розвитку та периферія. Поляризація периферії.

Рівні економічного розвитку регіонів України. Методики їх визначення. Рівні конкурентоспроможності регіонів України. Індикатори конкурентоспроможності регіонів. Рівні економічної безпеки регіонів України. Індикатори загроз економічній безпеці регіонів.

Регіональна економічна політика України: сутність та завдання, складові елементи та основні принципи, становлення та проведення, фактори формування та механізм реалізації економічної політики. Регіональна промислова політика в Україні. Регіональна аграрна політика в Україні.

Регіональна інвестиційна політика України: 1) сутність; 2) цілі та завдання; 3) інструменти (кредитно-фінансова та податкова політика; надання різних податкових пільг підприємствам, які вкладають інвестиції на реконструкцію і технічне переозброєння виробництва; регулювання фондового ринку; законодавче забезпечення прав інвесторів та їх захист; амортизаційна політика шляхом створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, науково-технічної політики і т.д.).

Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку, індустріальні (промислові) парки як засоби проведення регіональної інвестиційної політики: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів, стисла характеристика (назва, місце розташування, пріоритетні види економічної діяльності)

Регіональна інноваційна політика в Україні: цілі і завдання, елементи, інструменти. Види інноваційної політики за активністю і напрямом державного втручання в економіку – інноваційна політика технологічного поштовху, ринкової орієнтації, соціальної орієнтації, зміни економічної структури господарського механізму. Вид інноваційної політики України.

Моделі інноваційної політики за ступенем використання національного інноваційного потенціалу: модель стратегії «перенесення», модель стратегії «запозичення», модель стратегії «нарощування». Модель інноваційної політики України.

Типи регіональних інноваційних стратегій:

1) міжрегіональні: стратегії самозабезпечення, мобілізаційна, залучення зовнішніх ресурсів, реалізація виключних можливостей, інтелектуальна кооперація, технологічна ніша, технологічне лідерство;

2) державні стратегії розвитку регіонів: вибірковий пріоритетний розвиток, рівномірний розвиток, пропорційний розподіл ресурсів, локалізація, концентрація.

Регіональні інноваційні стратегії України.

Інноваційна інфраструктура: інноваційні бізнес-інкубатори, венчурні фірми, інноваційні центри, інноваційні кластери, технопарки, технополіси, науково-технічні альянси і ін. Інноваційна інфраструктура в Україні.

Тема 9. Екологічні проблеми регіонального розвитку України

Поняття про екологічні проблеми регіонального розвитку. Проблеми регіональної диференціації рівнів забруднення території України. Проблеми нерівномірності розміщення потенційно небезпечних виробництв в Україні. Регіональні проблеми забруднення повітря в Україні. Регіональні проблеми забруднення земельних ресурсів в Україні. Регіональні проблеми забруднення водних ресурсів в Україні. Регіональні проблеми радіаційного забруднення в Україні. Регіональні проблеми накопичення відходів та поводження з ними.

Комплексна оцінка рівнів забруднення території регіонів України. Методики їх здійснення. Рівні екологічної безпеки регіонів України. Індикатори загроз екологічній безпеці регіонів.

Геоecологічне районування України за П. Г. Щищенком.

Регіональна екологічна політика. Екологічна політика та її сутність. Напрями й інструменти екологічної політики.

Тема 10. Проблеми суспільно-географічного районування та удосконалення адміністративно-територіального устрою України

Сутність та специфіка суспільно-географічного районування. Фактори, принципи, критерії та показники суспільно-географічного районування. Стадії (рівні) розвитку суспільно-географічного району. Види суспільно-географічного районування – однорідні і вузлові суспільно-географічні райони; інтегральні (комплексні), міжгалузеві (комбіновані, багатогалузеві) і галузеві суспільно-географічні райони. Макро-, мезо-, мікро- та топорайонування. Класифікація інтегральних суспільно-географічних районів (за М. Д. Пістуном) – за суспільним значенням, масштабом території та кількістю населення; за рівнем суспільного розвитку; за напрямком і рівнем спеціалізації людської діяльності; за рівнем комплексно-пропорційного розвитку. Досвід суспільно-географічного районування України. Сучасний стан інтегрального суспільно-географічного районування в Україні.

Адміністративно-територіальний устрій: сутність, визначення основних понять. Адміністративно-територіальний поділ та адміністративно-територіальні одиниці як базові категорії адміністративно-територіального устрою.

Види адміністративно-територіального устрою. Адміністративно-територіальний устрій України. Україна – унітарна держава.

Історія розвитку сучасного адміністративно-територіального устрою України. Найстаріші області України, утворені в 1932 р. (Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Київська, Одеська, Харківська та Чернігівська). Регіон, що приєднався до України останнім (в 1954 р. – Кримська область, з 1992 р. – АР Крим). Область, що була утворена в країні останньою (в 1955 р. – Черкаська). Старі назви регіонів України (Кам'янець-Подільська, Ворошиловградська, Сталінська, Дрогобицька, Станіславська, Ізмаїльська). Автономна Молдавська радянська соціалістична республіка як регіон України.

Характеристика адміністративно-територіального устрою України. Перший рівень – центр (столиця). Другий рівень – 24 адміністративні області, АР Крим, 2 міста зі спеціальним статусом (Київ і Севастополь). Третій рівень – адміністративні райони, міста обласного і республіканського підпорядкування. Четвертий рівень – райони в містах. П'ятий рівень – міста районного підпорядкування, селища міського типу, сільські населені пункти, об'єднані в сільради.

Недоліки адміністративно-територіального устрою України.

Адміністративно-територіальна реформа в Україні як засіб усунення недоліків адміністративно-територіального устрою та необхідна умова для вступу в Європейський Союз. Сутність адміністративно-територіальної реформи в Україні, її мета і завдання.

Централізація і децентралізація в регіональній політиці України. Проекти адміністративно-територіальної реформи в Україні. Моделі нового адміністративно-територіального устрою держави (за Р. П. Безсмертним, Ю. І. Ганущаком, І. Б. Коліушком, О. І. Соскіним, А. Ф. Ткачуком, М. С. Дністрянським, В. Карпенком, В. Г. Яцубою, О. Г. Кучабським та ін.).

Конструктивна роль суспільно-географічного районування. Суспільно-географічне районування як основа удосконалення адміністративно-територіального устрою.

Тема 11. Проблеми раціонального розміщення галузей господарства та ефективності регіонального розвитку в Україні

Сутність, принципи та закономірності розміщення галузей господарства. Фактори розміщення галузей господарства в Україні. Вплив глобалізації на розвиток регіонів України. Роль інституціональних факторів.

Концепції розміщення галузей господарства. Традиційні форми територіальної організації продуктивних сил (промислові пункт, центр, вузол і район; сільськогосподарські та агропромислові пункти, центри, вузли і зони; транспортні пункт, центр, вузол і термінал; транспортні лінія, мережа, система, коридор; центри обслуговування різних ієрархічних рангів). Територіальні комплекси як традиційна форма розміщення галузей господарства в Україні: переваги та вади. Нові форми територіальної організації продуктивних сил (кластери, спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку, індустріальні (промислові) парки, єврорегіони, міжнародні транспортні коридори, інноваційні структури (інноваційні бізнес-інкубатори, інноваційні кластери, технопарки, технополіси, інноваційні центри, венчурні фірми, науково-технічні альянси та ін.), спільні підприємства, регіональні ринки). Територіальні кластери: зарубіжний досвід та перспективи впровадження в Україні. Кластерно-мережева організація господарства.

Тема 12. Науково-дослідницький проект з проблем регіонального розвитку

Вибір теми науково-дослідницького проекту з проблем регіонального розвитку України. Реферування фахової літератури. Підготовка теоретичних основ дослідження. Розробка методики проведення дослідження.

Збір статистичних даних та інформації для проведення дослідження. Проведення просторово-часового аналізу та синтез отриманих знань за темою дослідження. Візуалізація результатів дослідження. Побудова графічних та картографічних моделей.

Розробка презентації науково-дослідницького проекту. Доповідь результатів науково-дослідницького проекту з проблем регіонального розвитку України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь- го	у тому числі					усь- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
РОЗДІЛ 1												
Проблеми регіонального розвитку: сутність, класифікація, підходи до дослідження та концепції												
Тема 1. Регіон як об'єкт дослідження суспільної географії	10		4			6	10		2			8
Тема 2. Проблемні регіони	6					6	10					10
Тема 3. Регіональний розвиток як об'єкт дослідження суспільної географії	10		4			6	10					10
Тема 4. Теоретико-методологічні основи регіональної політики (сутність, мета і завдання, принципи, її суб'єкти, об'єкти, носії, механізми, види, форми, моделі)	4		2			2	10		2			8
Тема 5. Проблеми регіонального розвитку: сутність, класифікація	2					2	4					4
Підготовка до контрольної роботи	12		2			10	12		2			10
Разом за розділом 1	44		12			32	56		6			50
РОЗДІЛ 2												
Проблеми регіонального розвитку в Україні												
Тема 6. Демографічні проблеми регіонального розвитку України	12		6			6	12		2			10
Тема 7. Соціальні проблеми регіонального розвитку України	12		6			6	12		2			10
Тема 8. Економічні проблеми регіонального розвитку України	18		8			10	12		2			10
Тема 9. Екологічні проблеми регіонального розвитку України	4		2			2	6					6
Тема 10. Проблеми суспільно-географічного районування та удосконалення адміністративно-	4					4	6					6

територіального устрою України												
Тема 11. Проблеми раціонального розміщення галузей господарства та ефективності регіонального розвитку в Україні	6					6	6					6
Тема 12. Науково-дослідницький проект з проблем регіонального розвитку	10		2			8						
Підготовка до залікової роботи	10					10	10					10
Разом за розділом 2	76		24			52	64		6			58
Разом за курс	120		36			84	120		12			108

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Проблемні регіони	4
2	Регіональний розвиток як об'єкт дослідження суспільної географії	4
3	Регіональна політика: поняття, цілі, принципи, об'єкти, суб'єкти, механізми, моделі, види	2
4	Контрольна робота 1	2
5	Проблеми регіонального розвитку: сутність, класифікація. Демографічні проблеми регіонального розвитку України	6
6	Соціальні проблеми регіонального розвитку України	6
7	Економічні проблеми регіонального розвитку України	6
8	Регіональні проблеми інноваційної діяльності в Україні	2
9	Екологічні проблеми регіонального розвитку України	2
10	Науково-дослідницький проект з проблем регіонального розвитку	2
	Разом за курс	36

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опанування теми «Регіон як об'єкт дослідження суспільної географії»	6
2	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 1-2 «Проблемні регіони»	6
3	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 3-4 «Регіональний розвиток як об'єкт дослідження суспільної географії»	6
4	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 5 «Регіональна політика: поняття, цілі, принципи, об'єкти, суб'єкти, механізми, моделі, види»	2
5	Опанування теми «Проблеми регіонального розвитку: сутність,	2

	класифікація»	
6	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 7-9 «Проблеми регіонального розвитку: сутність, класифікація. Демографічні проблеми регіонального розвитку України»	6
7	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 10-12 «Соціальні проблеми регіонального розвитку України»	6
8	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 13-15 «Економічні проблеми регіонального розвитку України»	6
9	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 16 «Регіональні проблеми інноваційної діяльності в Україні»	4
10	Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 17 «Екологічні проблеми регіонального розвитку України»	2
11	Опанування теми «Проблеми суспільно-географічного районування та удосконалення адміністративно-територіального устрою України»	4
12	Опанування теми «Проблеми раціонального розміщення галузей господарства та ефективності регіонального розвитку в Україні»	6
13	Підготовка науково-дослідницького проекту з проблем регіонального розвитку. Захист проекту на практичному занятті 18	8
14	Підготовка до контрольної роботи	10
15	Підготовка до залікової роботи	10
	Разом за курс	84

6. Індивідуальні завдання

7. Методи контролю

1. Тестування на початку практичних занять.
2. Перевірка виконання практичних робіт (письмові відповіді на питання, складання картосхем, графіків, діаграм, таблиць, схем, математичний аналіз статистичних даних тощо).
3. Усне опитування на практичних заняттях.
4. Захист науково-дослідницького проекту.
5. Написання контрольної роботи.
6. Наприкінці курсу – залік.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання													Залікова робота	Сума		
Розділ 1						Розділ 2						Разом				
T1	T2	T3	T4	T5	КР	T6	T7	T8		T9	T10		T11	T12		
	ПР 1-2	ПР 3-4	ПР 5			ПР 7-9	ПР 10-12	ПР 13-15	ПР 16	ПР 17			ПР 18			
	6	6	3,5		20	9,5	9,5	9,5	3,5	3,5			9	80	20	100

T1, T2 ... T12 – теми розділів

ПР – практична робота

КР – контрольна робота, передбачена навчальним планом

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

11. Рекомендована література

Основна література:

1. Барановський М. О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України / М. О. Барановський. – Ніжин, 2009. – 396 с.
2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. – Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека / За ред. Б. М. Данилишина. – К. : Наукова думка, 2008. – 391 с.
3. Гладкий О. В. Наукові основи суспільно-географічних досліджень промислових агломерацій : монографія / О. В. Гладкий. – К. : ВГЛ «Обрії», 2008. – 360 с.
4. Гладкий Ю. Н. Основы региональной политики : учебник / Ю. Н. Гладкий, А. И. Чистобаев. – СПб : Издательство Михайлова В. А., 1998. – 659 с.
5. Голиков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів : навч. посібник / А. П. Голиков. – К. : Знання, 2009. – 222 с.
6. Гудзеляк І. І. Географія населення : навч. посібник / І. І. Гудзеляк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
7. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація : монографія / І. В. Гукалова. – К., 2009. – 346 с.
8. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / За ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
9. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена Постановою КМУ від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
10. Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти : монографія / В. О. Джаман. – Чернівці : Рута, 2003. – 392 с.
11. Джаман В. О. Національна структура населення етоноконттактних зон : монографія / В. О. Джаман, І. І. Косташук. – Чернівці : Чернівецький університет, 2009. – 288 с.
12. Дністрянський М. С. Етногеографія України : навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
13. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики : монографія / М. С. Дністрянський. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 490 с.
14. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с.
15. Доценко А. І. Територіальна організація розселення (теорія та практика) / А. І. Доценко. – К. : Фенікс, 2010. – 536 с.
16. Дудник І. М. Суспільно-екологічне районування території (географічний підхід) : монографія / І. М. Дудник, І. В. Литовченко. – К. : ІМВ НАУ, 2011. – 189 с.

17. Запотоцький С. П. Регіональна конкурентоспроможність: Суспільно-географічні засади формування : монографія / С. П. Запотоцький. – К. : Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 424 с.
18. Заставецька Л. Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України : монографія / Л. Б. Заставецька. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
19. Захарченко В. І. Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України : монографія / В. І. Захарченко. – Вінниця : Гіпаніс, 2004. – 547 с.
20. Изменения городского пространства в Украине / Под ред. Л. Г. Руденко. – К. : Реферат, 2013. – 160 с.
21. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем / За ред. М. А. Хвесика. – К. : Наукова думка, 2013. – 487 с.
22. Ішук С. І. Промислові комплекси України. Наукові основи територіальної організації : навч. посібник / С. І. Ішук. – К. : Вид-во ПАЛИВОДА А.В., 2003. – 248 с.
23. Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України / Є. О. Маруняк. – К. : Реферат, 2007. – 224 с.
24. Масловська Л. Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика : монографія / Л. Ц. Масловська. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2003. – 365 с.
25. Мезенцев К. В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку : навч. посібник / К. В. Мезенцев. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.
26. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку : монографія / К. В. Мезенцев. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.
27. Мезенцев К. В. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація : монографія / К. В. Мезенцев, Г. П. Підгрушний, Н. І. Мезенцева. – К. : Прінт сервіс, 2014. – 132 с.
28. Мезенцева Н. І. Гендер і географія в Україні : монографія / Н. І. Мезенцева, О. О. Кривець. – К. : Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
29. Мезенцева Н. І. Суспільно-географічне районування України : навч. посібник / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
30. Мезенцева Н. І. Інвестиційна діяльність в агропродовольчому виробництві України: регіональні аспекти : монографія / Н. І. Мезенцева, І. М. Мороз. – К. : Обрії, 2011. – 163 с.
31. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
32. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины) : монографія / Л. Н. Немец. – Харків : Факт, 2003. – 383 с.
33. Немец К. А. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі : монографія / К. А. Немец, Л. М. Немец. – Харків : ХНУ, 2013. – 225 с.
34. Олійник Я. Б. Вступ до соціальної географії : навч. посібник / Я. Б. Олійник. – К. : Знання, 2000. – 204 с.
35. Олійник Я. Б. Економічна та соціальна географія: сучасний стан і перспективи розвитку / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К. : ВГЛ «Обрії», 2009. – 63 с.
36. Паламарчук М. М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії : посібник / М. М. Паламарчук, О. М. Паламарчук. – К. : Знання, 1998. – 416 с.
37. Пилипенко І. О. Методики суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області) : навч. посібник / І. О. Пилипенко, Д. С. Мальчикова. – Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2007. – 112 с.
38. Підгрушний Г. П. Промисловість і регіональний розвиток України : монографія / Г. П. Підгрушний. – К. : Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.
39. Пістун М. Д. Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект : монографія / М. Д. Пістун, К. В. Мезенцев, В. О. Тьорло. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.

40. Пістун М. Д. Сучасні проблеми регіонального розвитку : навч. посібник / М. Д. Пістун, А. Л. Мельничук. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2010. – 286 с.
41. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : монографія / За ред. Н. Мікули, В. Борщевського, Т. Васильціва. – Львів : Ліга Прес, 2009. – 436 с.
42. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / За ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
43. Ровенчак І. І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження : монографія / І. І. Ровенчак. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.
44. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Регіональні дослідження : монографія / С. А. Романюк. – К. : Вид-во УАДУ, 2001.
45. Руденко В. П. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності : монографія / В. П. Руденко, С. В. Руденко. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – 248 с.
46. Смаль В. В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження / В. В. Смаль. – К. : Київський нац. ун-тет імені Тараса Шевченка, 2011. – 370 с.
47. Смаль І. Економічна і соціальна географія України : навч. посібник / І. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2009. – 287 с.
48. Сонько С. П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми : монографія / С. П. Сонько. – К. : Ніка Центр, 2003. – 287 с.
49. Сонько С. П. Інфраструктура в умовах транзитивної економіки : монографія / С. П. Сонько, М. М. Скринько. – Харків : Екограф, 2004. – 256 с.
50. Соціально-економічна географія України : навч. посібник / За ред. О. І. Шаблія. – Львів : Світ, 1994. – 608 с.
51. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком : навч. посібник для вузів / Д. М. Стеченко. – К. : Вища школа, 2000. – 223 с.
52. Теория социально-экономической географии: спектр современных взглядов. – Ростов-на-Дону : Изд-во ЮФУ, 2010. – 166 с.
53. Територіальна структура господарства і розселення населення в Україні / За ред. В. П. Нагірної. – К. : Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2010. – 280 с.
54. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2001. – 560 с.
55. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2005. – 632 с.
56. Топчієв О. Г. Планування території : навч. посібник / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова. – Херсон : Грінь Д. С, 2014. – 268 с.
57. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект : монографія / За ред. Г. В. Балабанова, В. П. Нагірної, О. М. Нижник. – К. : Міленіум, 2003. – 404 с.
58. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.
59. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії : монографія / О. І. Шаблій. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 744 с.
60. Шарыгин М. Д. Современные проблемы экономической и социальной географии : учеб. пособие / М. Д. Шарыгин. – Пермь : Перм. ун-тет, 2008. – 427 с.
61. Шевчук Л. Т. Соціальна географія : навч. посібник / Л. Т. Шевчук. – К. : Знання, 2007. – 349 с.
62. Яворська В. В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні : монографія / В. В. Яворська. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – 384 с.

Допоміжна література:

1. Адміністративна реформа в Україні: експертні оцінки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uvr-loda.at.ua/adm_reforma_broshura.doc.
2. Адміністративно-територіальний устрій України: Історія та сучасність / За ред. В. Г. Яцуби. – К. : Секретаріат Кабінету Міністрів України, 2002. – 269 с.
3. Артоболевский С. С. Выравнивание уровней социально-экономического развития регионов: возможности использования зарубежного опыта / С. С. Артоболевский // Региональная социально-экономическая асимметрия и механизмы ее выравнивания. – М. : ИНСАН, 1998.
4. Безсмертний Р. Основні засади адміністративно-територіальної реформи в Україні [Електронний ресурс] / Р. Безсмертний. – Режим доступу : <http://www.adm.dp.gov.ua/OBLADM/obldp.nsf/b19e47826f35603ec2256f29003c32ff/60e3a21fd141cd61c22571aa0027dbeb?OpenDocument>.
5. Беліма М. Регіональний розвиток України та прямі іноземні інвестиції / М. Беліма // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 12. – С. 10-15.
6. Бондар О. В. Інноваційна політика України в контексті сталого розвитку та євроінтеграції [Електронний ресурс] / О. В. Бондар // Стратегія інноваційного розвитку економіки. – С. 13-16. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_6/13.pdf
7. Борщ Л. М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / Л. М. Борщ. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 318 с. – Режим доступу : <http://bib.convdocs.org/v16037>
8. Возняк Г. В. Сучасні теорії та парадигми регіонального розвитку: практичний вимір для України [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – трав. (Вип. 5). – С. 671-677. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/138.pdf>
9. Гудзь М. В. Інвестиційний механізм реалізації політики регіонального розвитку / М. В. Гудзь [Електронний ресурс] // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності'2010. – С. 75-82. – Режим доступу : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/883/unprotected-18.pdf?sequence=1>
10. Дегтярьова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління [Електронний ресурс] / І. Дегтярьова // Вісник Національної академії державного управління. – 2010. – № 4. – С. 141-148. – Режим доступу : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2010-4-20.pdf>.
11. Доценко А. І. Адміністративно-територіальний устрій і розселення в Україні / А. І. Доценко. – К. : РВПС України НАНУ, 2003. – 76 с.
12. Єврорегіони з участю областей України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://znc.com.ua/ukr/publ/book/book-mikula-2003/book-mikula-2003-p116-157.pdf>
13. Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ р. № 1861-ІV «Про інвестиційну діяльність»: за станом на 06.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
14. Заставний Ф. Депресивні регіони України: аналіз, оцінка, проблеми / Ф. Заставний // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 76-90.
15. Запотоцький С. Особливості механізму залучення інвестицій в регіон / С. Запотоцький // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – Вип. 4 (1). – С. 134-142.
16. Іванович І. Ю. Вільні економічні зони в Україні: проблеми становлення та розвитку / І. Ю. Іванович // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – № 5. – 2009 – С. 192-196.
17. Інвестиційна та фінансова політика України // Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=36525

18. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України [Електронний ресурс] // Том 3. Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. Остаточний варіант (проект від 19. 10. 2011 р.). – К. : Фенікс, 2011. – 76 с.. – Режим доступу : http://kneu.edu.ua/userfiles/our_partners/gudrun/3_UA.pdf
19. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо діяльності єврорегіонів України у 2011 році [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua>
20. Качаєв Ю. Принципи та напрями удосконалення територіальної організації інвестиційної діяльності в Україні / Ю. Качаєв // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – Вип. 5 (2). – С. 45-53.
21. Качаєв Ю. Д. Територіальні особливості інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів України / Ю. Д. Качаєв // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – Вип. 3 (2). – С. 190-198.
22. Качаєв Ю. Д. Типізація регіонів України за особливостями інвестиційної діяльності / Ю. Д. Качаєв // Український географічний журнал. – 2005. – № 4 (51). – С. 44-50.
23. Концепція реформи місцевого самоврядування (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29. 07. 2009 р. № 900-р) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregionbud.gov.ua/uk/publish/article/43635>
24. Кулік О. О. Іноземні інвестиції в економіку України / О. О. Кулік // Український географічний журнал. – Український географічний журнал. – 2000. – № 1 (29). – С. 25-29.
25. Курило С. В. Інвестиційна політика, її сутність і роль у сучасних умовах / С. В. Курило // Держава та регіони. – 2009. – № 2. – С. 109–111.
26. Макогон Г. Суспільно-географічні дослідження інвестиційної діяльності в Україні та Російській Федерації / Г. Макогон // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – Вип. 8 (1). – С. 133-136.
27. Мельник І. Г. Старопромислові райони: типологічні риси і класифікація / І. Г. Мельник // – Суспільно-, фізико-географічні та геоекологічні проблеми старопромислових районів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 75-річчю утворення кафедри географії Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (17-19 жовтня 2011 р., м. Луганськ) / Відп. ред. І. Г. Мельник. – Луганськ : Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – С. 17-22.
28. Моделі адміністративно-територіальної реформи в Україні: порівняльний аналіз та оцінка ефективності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ist.osp-ua.info/material.php?pokaz=2334>
29. Модели технологических парков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csr-nw.ru/upload/file_category_186.pdf
30. Носирєв О. Регіональні диспропорції та інвестиційна привабливість регіонів України в контексті євроінтеграції / О. Носирєв // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – Вип. 11 (2). – С. 136-139.
31. Одотюк І. В. Сучасна інноваційна політика України: передумови, основні підходи та напрями реформування [Електронний ресурс] / І. В. Одотюк, О. М. Фащевська, С. М. Щегель. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2012_7/a4-2.pdf
32. Олійник В. Інвестиційно-інноваційна діяльність в регіонах України та показники її активності й інтенсивності / В. Олійник, О. Топчієв // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – Вип. 4 (1). – С. 95-102.
33. Основні показники по спеціальним економічним зонам [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим

- доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d>
34. Основні показники по територіям пріоритетного розвитку [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=9a76e9b9-fd83-44de-af22-274d9bc47c78>
 35. Перспективи стратегічного розвитку старопромислових регіонів Росії та України [Електронний ресурс] / ГК Stas Marketing. – Режим доступу : www.gosbook.ru/system/files/documents/2013/09/09/Perspektivy_strategicheskogo_razvitiya_staropromyshlennyh_regionov_Rossii_i_Ukrainy.pdf
 36. Петкова Л. О. Муніципальні інвестиції та кредити : навч. посібник [Електронний ресурс] / Л. О. Петкова, В. В. Проскурін. – Режим доступу : <http://users.i.com.ua/~zddm/RUSSIAN/INVBOOK/index.htm>
 37. Про територіальний устрій України : Проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua:7777/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=38433
 38. Прокопенко О. В. Оцінка інноваційно-інвестиційної складової розвитку зовнішньоекономічної діяльності України / О. В. Прокопенко, Л. С. Захаркіна // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – Черкаси, 2010. – № 1 (7). – С. 116-123.
 39. Ратнер Н. М. Развитие региона: методологический подход / Н. М. Ратнер и др. – Екатеринбург, 1995.
 40. Регіональна політика: методологія, методи, практика / НАН України, Інститут регіональних досліджень; Відп. ред. М. Долішній. – Львів, 2001.
 41. Саврас І. З. Удосконалення адміністративно-територіального устрою України як чинник покращення соціально-економічного розвитку її території [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/.../276-281.pdf
 42. Студенніков І. Феномен євро регіонів в контексті методології історико-регіональних досліджень [Електронний ресурс] / І. Студенніков // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. – Вип. 22-23. – Київ, 2003. – С. 187-201. – Режим доступу : <http://crs.org.ua/ru/11/16.html>
 43. Тарнаруцький А. Концепція реформування громад базового рівня. Модель для Сумщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sumynews.tv/index.php/publications/reforms/687-2010-06-10-14-51-44>.
 44. Тихомирова Є. Б. Моделі регіональної політики ЄС [Електронний ресурс] / Є. Б. Тихомирова. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pmv/2011_3/p053.pdf
 45. Топчієв О. Суспільно-географічні аспекти адміністративно-територіальної реформи в Україні / О. Топчієв, З. Тітенко // Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. – Вип. 1. – С. 26-38.
 46. Чабан Г. В. Сутність і зміст інноваційної політики на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Г. В. Чабан. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2010_15_1/ChabaG.pdf
 47. Яцуба В. Г. Адміністративно-територіальний устрій України. Шляхи реформування / В. Г. Яцуба, В. А. Яцюк, О. Я. Матвіїшин, Ю. О. Карпінський, В. С. Куйбіда. – К. : Геопринт, 2007. – 366 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Державний служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dknii.gov.ua>

3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
4. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minregion.gov.ua>
5. Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України [Електронний ресурс] // Електронний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/>
6. Електронна бібліотека авторефератів дисертацій [Електронний ресурс] // Електронний фонд Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/_scripts/wwwi32.exe/%5Bin=_scripts/ep.in%5D